

ת.ד. 102 בני ברק
פקס: 03-5055919
9139191@gmail.com

זכר מאמינים

גליון שבו עי מבית 'בני אמונים'

חג הפסח תשפ"ג שנה ט | גליון מס' 478

בני אמונים

בני תפלה בפרשה

פרתחו שערים

דבר מוסד ונשיא 'בני אמונים'

האמן והאמונה בליל הסדר

מצות ספור יציאת מצרים היא לב לבו של ליל הסדר, וכדי שנגזר לקימה כהלכתה תקנו לנו חכמים את נסח ההגדה, הפולל בתוכו את כל עניני ספור יציאת מצרים.

בהגדה עצמה, מיד בתחלתה, מזכר שאנו בעצם מצוים להזכיר את יציאת מצרים מדי יום, כפתיח (דברים טז ג): "למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך". אלא שמצות ספור יציאת מצרים בליל פסח התבטלה בכו שנספסת לנו בו מצוה מיוחדת: "והגדת לבנך".

הרמב"ן (שמות יג טז) מבאר שכאשר האב מספר לבנו את ספור יציאת מצרים, הוא מעביר דרכו את לפיד האמונה לדורות הבאים. נמצא שבבסיס ליל הסדר עומדת האחריות המוטלת על כתפיו של כל יהודי, להחזיר בצאצאיו את יסודות אמונת ישראל שהתגלו ביציאת מצרים.

כבר הזכרנו רבות את שפותב רבנו בחיי (שמות יד לא) שמצות עניית אמן נתקנה כדי להשריש את האמונה בלב ישראל. מדבריו יכולים אנו להסיק כי בליל העברת האמונה - ליל הסדר - עלינו לקיים את מצות "והגדת לבנך" גם בהשרשת מצות עניית אמן.

ההתבוננות על הברכות הרבות שאנו מברכים בלילה זה תהיה לאור הנאמר לעיל: מלבד הברכות הנאמרות בכל סעודת חג, בלילה זה מתוספות ברכות רבות יחודיות, כגון 'בורא פרי הגפן' על כל אחת מארבע הכוסות; ברכת 'אשר גאלנו'; 'על אכילת מצה'; 'על אכילת מרור' ועוד. הצדיק רבי שמואל הומינר ('מצוות בליל הסדר' אות עג) מונה בהתפעלות לא פחות מל"ב ברכות שאנו זוכים לברך בלילה הזה, החל מברכת 'מעריב ערבים' ועד לברכת 'המפיל'. כל ברכה עם 'אמן' משלה, פשוטה.

בליל הסדר אנו משקיעים פח ומחשבה כדי לחזק את אמונתם של ילדינו, ואם רצוננו שייסודות אלו יאכזר יתנו מורשה בלבם, ראוי שנחדיר בהם בלילה זה אף את החשיבות שבפעניית אמן - יסוד האמונה.

אוסף ואמר: כשם שספור יציאת מצרים בליל פסח מתחבר במצות 'והגדת לבנך', כך גם מצות עניית אמן; במסכת סנהדרין (קט"ב) מובאת שיטת התנא רבי מאיר שהתינוק זוכה לחיי העולם הבא "משעה שיענה אמן", והרמ"א (או"ח קכ"ז) פוסק זאת הלכה למעשה: "וילמד בננו הקטנים לענות אמן כי מיד כשהתינוק עונה אמן הוא זוכה לעולם הבא".

נתן לרמז שאף מנהג האפיקורמן שנועד להחזיר את יסודות האמונה שהתגלו ביציאת מצרים, מרמז לחיוב חנוך הבנים לענות אמן, שכן הוא מתחיל ומסתיים באותיות 'אמן'.

בלילה זה נתנה לנו ההזדמנות! הבה ננצל אותה, ובד בבד עם חנוך ילדינו לאמונה, נחזקם ונתחזק עמם במצות עניית אמן, וכך נזכה להמשיך את אור האמונה המתגלה בלילה גדול זה לכל השנה כלה.

בקרית יאיר 'והגדת לבנך'

חג פסח כשר ושמח!

278 זכר מאמינים

להתפלל על הפרנסה

"מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות"

בזמן הגמרא נהגו לפני אמירת 'מה נשתנה' לעקר ממקומו את השלחן עם כל המאכלים שעליו, כדי להתמיה את התינוקות ולעוררם לשאל על כך (פסחים קט"ו ב).

רבי חיים הכהן רפפורט, רבה של לבוב, מוסיף ומבאר שלמנהג זה יש מטרה נוספת: עקירת השלחן על כל מאכליו מזכירה לאדם שפוגע אחד הפל יכול להלקח ממנו, ולכן גם אם התברך בנכסים מרבים, אל ישב בטח, אלא יפציר בתפלה בחג הפסח שבו נדונים על הצלחת התבואה (ר"ה טז א), שתמשיך לשרות עליו ברכת ה' (זכר החיים דרוש ט).

בענין זה היה האמרי ברוך מו"ז נצי מוסיף ודורש, שמשום כך אף אין האנשים חשים תחושת שבע מאכילת המצות בפסח - כדי שישכרו להתפלל על התבואה בנמים אלו שבהם נדונים על הצלחת גדולה (אמרי ברוך פסח).

תפלה להנצל ממישהו חמץ

"שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה הלילה הזה בלוי מצה"

רבי יעקב שמשון משפ"טובקה חשש לדעת הסוברים שחמץ אוסר במשהו ואפילו בצונן (ראה שו"ע או"ח תס"ז יב ובנושאי כלים ט"ס), ולכן חשש לשתות ממי השתיה ששאבו מן הנהר, שמא נפל חמץ לתוכו ונאסרו המים. באחת השנים הוא לקח חבית נקיה וגרר לתוכה שלג צה, אחר אטם את החבית והעמידה בחדרו, מתוך מחשבה שבשתית מים אלו יצא מיד חשש.

בערב פסח פתח הרבי את החבית, השלג שבתוכה פמוכן הפשיר והיא היתה מלאה מים זכים, אלא שעל פניהם צף כעך שכפי הנראה נפל מעובר ארץ לתוך השלג...

נענה ואמר: "למדת מכה שאל לו לאדם להחמיר חמרה שאינה נהוגה. אלא עליו לנהג כמנהג אבותיו ולבקש מהבורא שיסיע בידו להנצל ממישהו חמץ" (הגדה של פסח 'מקורו לתורה' עמ' 59).

אפיקומן סגלה לפרנסה

"אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן"

רבי שאול בראך מקאשוי כותב כי שמירת מצת האפיקומן היא סגלה לפרנסה. לכן רמזו חכמים (ב"ב כה ב) באמרו: "הרוצה להעשיר יצפין", כלומר ישמר ממצת האפיקומן שאנו נוהגים להצפין בליל הסדר, עד לפסח הבא, וכך תשרה הברכה בביתו במשך כל השנה (ראה מגן אברהם תק"ז; משנה ברורה שם טו).

את דבריו למד הרב מקאשוי מדברי רבי מנחם מנדל מרימינוב כי יעקב נטל את הברכות מעשו בכח מצת האפיקומן, שכן על דברי יצחק לעשו (בראשית כ"ה): "ולאמר בא אחיך במרמה וינח ברכתך", פרש התרגום כי "במרמה" הינו "בחכמה", ומה החכמה? אלא, לפי שהיה המעשה בליל פסח (ראה רש"י שם כ"ט), התחכם יעקב והאכיל את יצחק מהאפיקומן, וכך לא יכול היה לאכל מצידו של עשו, שהרי "אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן" (ראה שו"ע או"ח תע"א). ורמז לדבר: "במרמה" בגימטריה 'אפיקומן' (הגש"פ טוב דבריך אותיות ר, רח).

המצות שנאכלו בליל פורים

כמרגל, וכשהצליח סוף סוף לשכנעם בטהר כוונותיו, שאל: "מתי מתחילה תפלת יום כפור קטן?" ונענה במבטי פליאה והשתוממות: "תפלת יום כפור קטן? הן רק בערב ראש חדש אלול נוהגים אנו להתפלל תפלה זו!" "נו, ולפי חשבונאי היום ערב ראש חדש אלול" - תהה שאלו, ובתגובה נדו לו המתפללים ברחמים: "בטח לא זכרת שהשנה היתה שנה מעברת... עכשו ערב ראש חדש מנחם-אב".

למשמע התשובה צנח שאלו על מקומו מתעלף. בקשי הצליחו להעירו, והוא פרץ בבכי סוער. נפשו החסנה שהחזיקה מעמד גם בימים הקשים ביותר, לא הצליחה להכיל את העבודה המצמררת, כי כל המאמצים הכבירים שעשה כדי לאכל מצות בפסח היו לשוא. הוא חגג את הפסח בליל פורים, ובחג הפסח עצמו, רחמנא ליצלו, אכל חמץ! הוא נזכר בלילה המרגש, בבכיות שלוו את אמירת ההגדה, והתבייש בעצמו, היתה זו 'הצגת פורים' נפלאה ותו לא.

במשך שנים רבות נצר שאלו את כאבו בלבו. גם כשכבר זכה בחסדי שמים לצאת מעמק הבכא ולמצא מנוח על אדמת ארצות הברית, לא שתף איש בכאב שמלווה אותו בכל יום ובכל שעה, כאב של יהודי שמסר נפשו... על אכילת חמץ בפסח. ביום מן הימים שמח לשמע כי רבו, האדמו"ר רבי יחנן משרליון, מגיע לבקר את חסידיו בארצות הברית. הוא מהר להדחק בין קהל הממתינים ולבקש את ברכתו.

כשהגיע תורו של ר' שאלו לא יכול היה לעצור בעצמו. הוא פרץ בבכי מר ותנה באזני הרבי את כאבו הגדול: "אוי לי כי אכלתי חמץ בפסח" - בכה.

הרבי הרבה מעט ואז אמר: "קירי, חז"ל דורשים: 'ושמרתם את המצות - ושמרתם את המצוות', ללמדך שכפי שאסור להחמיץ את המצות, כך אסור להחמיץ את המצוות. את אכילת המצה אמנם הפסדת, אך את המצה לא החמצת. הקדוש ברוך הוא אינו מבטל לתוצאה, אלא למאמץ. הוא יודע עד כמה התאמצת ואף חסכת מפתך כדי לקיים את המצה, הוא יודע עד כמה עשית זאת באהבה ובנצחון, והוא קבל את מנחתך כאוצר יקר ונשגב. כול אהה להיות רגוע, קרננו הוא הקרבן החשוב והרצוי ביותר לפניו ותברך, וממילא שחרך מבטח לנצח נצחים".

ר' שאלו עצם את עיניו ונתן למלים לחדר ללבו, ומין תחושת רגיעה פשטה בכל גופו ומלאה את כל ישותו. הוא האמין בדברי הרבי, אולם בהסוס מה הרשה לעצמו לבקש מהרבי כי יכתב לו את ה'פסק' על פסת גיר, למען יעמד לו למשמרת ימים רבים. הרבי נענה וכתב לו על פסת גיר: "ושמרתם את המצות - ושמרתם את המצוות".

שנים לאחר מכן, כאשר עמד ר' שאלו להפטר לבית עולמו, זמן ושבוע ימים ותלאות, בקש מבני משפחתו למסר את פסת הגיר לאנשי החברא קדישא, שייטקנוה מתחת למראשותיו, בהטעימו: "הן זה יהיה הפספורט שלי לגן עדן".

הגש"פ 'נפלאותיך אשיחה'

הוא החל להפיץ יהדות ואמונה בקרב האסירים היהודים בסיביר הקפואה.

המפקדים שעמדו משתוממים ונבוכים אל מול המתרחש לנגד עיניהם, חשבו כי כבר היה עדיף להשאירו במקב. 'אסון' של ממש התרחש אל מול עיניהם... מערכת החינוך מחדש' עמדה לרדת לטמיון, והם היו נחושים לעצור את התהליך בכל מחיר.

הם החליטו להגלותו אל מקום נדח ומרחק עוד יותר, שבו אין יהודים כלל. וכך מצא שאלו את עצמו בתחלת החורף בכפר נדח אי שם בערבות רוסיה, בין מאות אפרים ובערים.

למרות התנאים הקשים בחר שאלו שלא להשבר. הוא ידע היטב כי אינו לבד, שהרי "מלא כל הארץ כבודי", ובחר להתחזק באמונה ולהמשיך לשמר על יהדותו בגאון.

אחת מההחלטות הקשות שקבל על עצמו היתה לשמר על חשבון לוח השנה היהודי. הוא העמיד לעצמו סימנים שונים שדרכם יזכר מתי חלה שבת, מתי חגגה ופורים, ובעיקר - מתי יחול הפסח.

כשהרהר בחג הפסח החליט בנחישות אפניית כי גם השנה, במקום הנדח שבו שהה, יהיו לו מצוות כשרות למהדרין לקיים מצות החג. מדי יום היה מסמן לעצמו את התאריך, ובד בבד היו שפתיו מרחשות תפלה. הוא התחנן לקדוש ברוך הוא שיעזר לו להגשים את משאלתו ולזכות לקיים את הפסח כהלכתו.

בקרב האסירים שהגלו לכפר היה צעיר בודד ומסגר בשם ולדימיר. שאלו, בלבו הרחב, בחר להתידד עמו, ואט אט הפשיר הקרח ביניהם, וולדימיר גלה בשאלו מקור לשאיבת עידוד וכה.

באחת משיחותיו עמו, כאשר התברר לשאלו כי ולדימיר עובד כפועל מן המגזן בשדות החטה שבסביבה, הציע לו הצעה שהוא לא יכול היה לסרב לה: "במשך שלשת השבועות הבאים אתן לך מדי יום את ארוחת הבקר שלי במלואה, ותמורת זאת תשלם לי בכיסים מלאים בגרגרי חטה".

את ולדימיר לא ענין כלל מה יעשה שאלו עם הגרגרים, הוא התעניין אך ורק במנה היתרה שעתידי יהיה לקבל, ומצדו שישתמש היהודי בהם כדי לזרעם באדמה...

שבוע לפני פסח כבר היתה ברשותו של שאלו כמות מכבדת של גרגרי חטה שהספיקה לו עבור אפית שש מצות מהדרות לליל הסדר. בסתר הוא טחן, לש ואפה, ובהגיע ליל הסדר הסב לצד שלחנו, אמר את ההגדה, ברח על אכילת מצה ואכל את המצות בגאון. דמעות זלגו מעיניו. הוא טעם במצות טעם מיוחד, טעם של חרות, של 'השתא עבדי, לשנה הבאה בני חורין'.

בעצמו של הקיץ שלאחר מכן שחרר שאלו והחל במסע ארוך בדרוכו לשוב אל קרב עירו. לאחר מסע קשה ומפרך הגיע לקרב בערב ראש חדש אלול, ובכחול לא שב עתה מחנוך מחדש, הוא צעד בנחישות לעבר המרתף המר שבו לפי זכרונו היו מתקיימים הפגנים המחתרתיים, שם בקש להתפלל את תפלת יום כפור קטן.

כשנכנס אל המרתף שמח למצא בו מתי מעט יהודים עקשנים כמוהו. בתחלה הוא נחשד

קזיב. ראשית שנות המהפכה הבולשביקית. תושבים מפחדים הביטו בחשש מבעד לחלון בפלגת הסוכנים החשאיים הכופתים את ידיו של הצעיר היהודי וגוררים אותו באכזריות אל המכונית השחורה, אשר פותחת מיד בנסיעה מהירה אל היעד הבילתי נודע.

בתוך המכונית שכב כפות ו כאוב שאלו פרלשטיין, בחור קרלינאי נמרץ ותוסס, אשר העז לקרא תגר על המהפכה הקומוניסטית. מתחת אפס של סוכני החרש הוא ארגן מנגיני תפלה ושעורי תורה, סיע ליהודים לערוך בריתות ונשואין כהלכתם, ועוד כהנה וכהנה פעילויות קדש אשר בעיני השלטונות הקומוניסטיים היו נחשבים כפתירה תחת יסודות המהפכה.

שאלו ידע כי עינם הפקוהה של פקידי הקג"ב חשה זה מכבר בפעילותו, וידם הארקה ממתינה לשעה הנכונה כדי לתפסו. אולם כל זאת לא מנע

כשהגיע תורו של ר' שאלו לא יכול היה לעצור בעצמו. הוא פרץ בבכי מר ותנה באזני הרבי את כאבו הגדול: "אוי לי כי אכלתי חמץ בפסח" - בכה.

בית הכנסת ברוצקי בקיב, בירת אוקראינה

ממנו מלהמשיך בפעילות הקדש שבה עסק, מתוך הבנה שהוא הדבר היחיד שיתרם לשמירת הנחלת היהודית בקרב יהודי רוסיה.

מבצע לכידתו שתכנן היטב הגיע לידי בצוע באותו לילה. סוכני הקג"ב חדרו לביתו כשבידיהם תיק גדוש בראיות מפלילות, והם גררוהו באכזריות הישר למטה המשטרה החשאית.

למרבה הפתעתם של החוקרים לא נסה שאלו להכחיש. הוא בחר לחסוך מעצמו את ענויי החקירה ולהודות בכל המיחס לו, וכך גזר על עצמו גלות לסיביר הקפואה, שם עתיד יהיה 'להתחנך מחדש' עם עוד רבים מאויבי המשטר.

פקידי הקג"ב שחשבו כי הבחור מסכים 'להתחנך מחדש', לא חלמו כי תכניות אחרות עולות במחו. הוא פשוט בחר להעתיק את פעילותו מהעיר קזיב למחנה העבודה הסיבירי. כשבדייו תפלין זעירות, מעט ספרי קדש והרבה אמונה ודבקות,

סגלת אמירת ההגדה בכונה ובשמחה

כנפי השכינה פרושות עליו

בספרו "סוד יוסף" (פרק פה) מבטיח המקביל רבי יוסף מדובנא, רבו של רבי צבי הירש קייזנובר, בעל 'קב הישר', כי המקפיד על אמירת ההגדה בליל הסדר בכונה הלב ובשמחה, יזכה בשכר זאת שיעשה עמו הקדוש ברוך הוא נסים ונפלאות, ואלו דבריו: "ובכל דור ודור בליל פסח, כל האומר שבח ויצאת מצרים והספור של ההגדה בחדוה ובשמחה, בלי שום לב רגז ובליל עצלות בדמיון [בהרגשת] משא חס ושלום, אלא בכונה ובשמחת הלב, זהו אשר כנפי השכינה פרושות עליו תמיד להצילו בכל מקומות ובכל דרכים, וזוכה להעשות לו נסים. אבל מי שההגדה נעשה לו למשא, שאומר בעצלות ובליל שמחת הלב, אזי אינו זוכה להעשות לו נס כשהוא במקום הסכנה".

ספור הנס מעורר נסים נוספים

יסוד הדברים כבר הובא בספר 'שני לוחות הברית' (מסכת פסחים, מצה שמורה אות קנט), שם, לאחר שהביא השל"ה הק' את דברי הזהר (פרשת בא מ ב) על שגב מעלת ספור יציאת מצרים והשמחה והשפיע שהוא גורם למעלה, הוא מסיק שמדברי הזהר עולה (שם) "שכשמשבחים לה' יתברך בחסד שעשה, אז בא התעוררות שישפיע עוד". על פי זאת אף פרש השל"ה הק' (שם) את הפסוק (תהלים קז ח): "יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם", שכאשר מודה האדם לה' על חסד שנעשה לו, זוכה בעבור כך שיעשה עמו הקדוש ברוך הוא נסים ונפלאות בעתיד.

אותיות הספור מעוררים נסים

אף החוזה מלובלין מדייק כך מדברי הזהר הללו, ואלו דבריו ('דברי אמת' פרשת בשלח): "הנה פרשנו כמה פעמים כלל: ממה שהיה כבר טובה, יכולים להמשיך עוד טוב, כדאיתא בזהר פרשת בא (ברעיא מהימנא), על ספורי נסים. וכן שמעתי מהרב המגיד מאלאטשוב ז"ל שבאותיות הספור מעוררים הש"ש של הנסים, כי הכל באותיות". כך פרש החוזה את הכתוב (שמות י ב): "ולמען תספר באזני בנך וכן בנך את אשר התעללתי

במצרים ואת אתתי אשר שמתי בם וידעתם כי אני ה'". וידועה השאלה: הלא הספור נועד כדי שבנינו ובני בנינו ידעו על מלכות ה', ומדוע נאמרה ידיעה זו ביחס למספר: "וידעתם כי אני ה'?" אלא שכך היא כונת הכתוב: בזכות ספור יציאת מצרים תזכו שהקדוש ברוך הוא יעשה עמכם נסים ונפלאות עד שתדעו ותפירו בחוש כי ה' הוא האלקים.

עוד פרש החוזה על פי יסוד זה את הפסוק (שם יב כז): "ואמרתם זבח פסח הוא לה' אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל". אם תספרו את נסי ה' ביציאת מצרים, תזכו שיקים בכם: "ואת בתינו הציל", וכדברי ה'יסוד יוסף' שהובא לעיל: "כנפי השכינה פרושות עליו תמיד להצילו בכל מקומות ובכל דרכים".

שירה על נסים נוספים

החיד"א אף מביא כי במדרש תהלים (ע א) נאמר שכל המספר ומודה על נס שעשה עמו הקדוש ברוך הוא, זוכה שיעשו לו נס נוסף. וזהו שאמר הכתוב (תהלים צו ב): "שירו לה' ברכו שמו בשרו מיום ליום ישועתו" - אם תשירו לה' ותברכו את שמו על הנסים שפעל עמכם, מבטח לכם שיעשו עמכם נסים נוספים, וכך תבשרו "מיום ליום ישועתו". על פי זה באר אף את הפסוק (שם קלו כו): "הודו לאֵל השמים כי לעולם חסדו" - אם תודו לאלקים על חסדיו, תזכו שיקים בכם "כי לעולם חסדו".

ביסוד האמור פרש רבי יעקב אלגאזי אף את הפסוק הפותח את שירת הים (שמות טו א): "אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר", כלומר בשכר "ויאמרו" - את השירה, זכו "לאמר" אותה פעמים נוספות על נסים נוספים שנעשו להם ('שמע יעקב' פרשת בשלח). החיד"א פרש ביסוד זה את הפסוק הפותח את שירת דבורה (שופטים ה א): "ותשר דבורה וברך בן אבינעם ביום ההוא לאמר"; שירת דבורה "ביום ההוא" גרמה "לאמר", שיאמרו בשמים שיעשה עם ישראל נס נוסף בעתיד ('נחל שורק' הפטרת בשלח אות א. וראה 'אהבת יהונתן' שם שרמזו לכך).

דני אמונים

דמיון אמן בסדר ההגדה

יציאת מצרים משירישה אמונה

"מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא ורבי טרפון שהיו מסבין בבני ברק, והיו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה"

בעל ספר החנוך (מצוה כא) מסביר כי התורה צוה על ספור יציאת מצרים בליל פסח, כדי לעורר את לב האדם ולהשריש בו את יסודות האמונה. אף מצות ענית אמן, כמו מצות ספור יציאת מצרים, נועדה להשריש את האמונה בלב האדם (ראה

מ'אחד' עד 'שלושה עשר', התוצאה תהיה תשעים ואחת, כגימטריה של 'אמן'.

יש לבאר את טעם הדבר על פי דברי הגמרא (סוטה מט א) שהעולם מתקיים בזכות "'יהא שמיא רבא' דאגדתא", כלומר עניית "אמן, יהא שמיא רבא" אחר הקדיש הנאמר לאחר דרשה בעניני אגדה. לפיכך אנו מסיימים את ההגדה בפיוט 'אחד מי יודע' שגורמה בו תבת 'אמן', כדי שיחשב לנו כעניית אמן אחר 'קדיש שלאחר ההגדה' ('רשימא דהגדתא' עמ' 252).

רבנו בחיי, שמות יד לא). ומפליא לראות כי 'האמן' גורמה בשמותיהם של התנאים ש'היו מספרים ביציאת מצרים', וכפי שכתב החיד"א בפרושו 'פה אחד' להגדה של פסח, כי הערך הגימטרי של האותיות הראשונות בשמות התנאים אליעזר, יהושע, אלעזר, עקיבא, טרפון - שווה לגימטריה של המלה 'אמן'.

קדיש שלאחר ההגדה

"אחד מי יודע"

אם נצרך את כל מספרי 'מי יודע' זה לזה,

בעל ה'שבט הלוי'

ה'שבט הלוי' ט"ו בניסן תשע"ה

הגאון רבי שמואל הלוי ואזנר נולד ב'ב' באילול תרע"ג בווינה שבאוסטריה לאביו רבי יוסף צבי. מילדותו התעלה רבי שמואל בתורה, ובהיותו כבן שמונה עשרה עלה ללמד בישיבה הנודעת 'חכמי לובלין', בה הגה בתורת ה' בהתמדה עצומה ואף יצק מים על ידי ראשי הישיבה, המהר"ם שפיירא ורבי שמעון מזעליצוב. בפרץ מלחמת העולם השנייה הוא עלה לארץ הקדש ולאחר מסע רב תלאות קבע מושבו בירושלים עיר הקדש, ועד מהרה נקרא לשמש בה כרב ומו"ץ.

בשנת תש"ז עבר לבני ברק לכהן כרבה של שכונת זכרון מאיר, בה הקים מחדש את ישיבתו של מורו ורבו, 'ישיבת חכמי לובלין', אשר במשך כשבעים שנה עמד בראשה. הרב ואזנר סלל דרך בפסיקה ובדרכו המיוחדת העמיד תלמידים הרבה. פסקיו הרבים נכתבו ונדפסו על ידי בסדרת השו"ת 'שבט הלוי'. בשנותיו האחרונות לנה, הדרין ונודד את פעילות 'בני אמונים' ואף השתתף בכנסים שארגנו לחזק אמירת ברכות השחר בבחברתא. הרב ואזנר נפטר בליל הסדר תשע"ה בהיותו בן מאה ושנים, ומאות אלפים לאו את מטתו לבית העלמין זכרון מאיר שבבני ברק.

משאו של בעל ה'שבט הלוי' בכנוס 'בני אמונים' למנהלי ת"תים - אליל תש"ע

חובת חנוכה ילדי ישראל לעניית אמן

ה' אחד' ותזכרה בה לחיים, והתינוק ההוא היה מצאצאי עובדי עבודה זרה ר"ל, והוציא את העבודה זרה שהיה עמו, ומיד מת. לגבי הכונה שצריך האדם לכוון בעת עניית אמן, כתבו הפוסקים והובא בשו"ע (או"ח סכד ו) דב' פגנות יש: א. 'אמת היא הברכה שברך המברך'. ב. 'ואני מאמין בזה'. ובברכה שיש בה בקשה, צריך שיכוון בנוסף לכך: 'יהי רצון שתתקיים בקשה זו'. ומן הראוי שילמדו פגנות אלו לתינוקות של בית רבן.

ובתקון גדול זה, לחזק עניית אמן אצל תינוקות של בית רבן, מלבד עצם מעלת עניית אמן, הרי מנח בזה עוד שתי מעלות טובות: א. מחזקים בכך את עמוד התפלה, אשר כידוע דרך הילדים לזלזל בזה מאד. ב. על ידי זה מחזקים את עמוד האמונה, שהיא מהדברים הצריכים חזק. ומעתה ברור דתקנה זו זכיה עצומה יש בה, והיא דרגא לקראת משיח צדקנו, לפי שנותנים בזה הזדמנות חדשה של קבלת אלקות וקבלת האמונה בכלל ישראל, על ידי תינוקות של בית רבן, אשר כידוע כל תקנות האמה הישראלית לקבל פני משיח צדקנו, הוא בזכות הדור העתיד, אלו תינוקות של בית רבן.

ורצוני להזכיר בענין זה של חנוכה הדורות, לשנא דקרא בסיום דבריו של משה רבינו מהימנא לבני ישראל, טרם עלותו אל הר נבו לקראת פטירתו, בפרשת האזינו (דברים לב מו): "ויאמר אליהם שימו לבבכם לכל הדברים אשר אנכי מעיד בכם היום אשר תצו את בניכם לשמר לעשות את כל דברי התורה הזאת".

אלו המעלות טובות שיש בתקנה זו, שתקן ידידנו החשוב ר' יעקב דב, והרי זה זכוי היחיד וזכוי הרבים, ואשרי לו שזכה למצוה דרבים זו. ויהי רצון שזכות עניית אמן, וזכות הכל תינוקות של בית רבן שאין בהם חטא, יגן בעד מחדש התקנה ולכל הנאספים, ותהיה ההתחזקות בזה דרגא לטהר את ישראל לקראת משיח צדקנו, ברחמים גדולים אמן.

כתב הספר חסידים' (סי' רסא) שמצוה שהיא מזנחת ואין לה עוסקים, וכן מסכת שאין בני אדם רגילים ללמד בה, הרי היא בבחינת 'מת מצוה', ועל האדם להתחזק ולאחז במצוה זו ובלמוד מסכת זו דוקא, ואלו דבריו: "אהב לך את המצוה הדומה למת מצוה שאין לה עוסקים, כגון שתראה מצוה בזויה, או תורה שאין לה עוסקים, כגון שתראה שבני עירך לומדים מועד וסדר נשים, תלמד סדר קדשים..."

אף אנו נאמר, מנהג ישראל קדום היה, שהיו אומרים את כל ברכות השחר בצבור, גם את סדר הברכות שלפני ברכת 'הנותן לשכוי בינה' ואילך, והיו כל הקהל מברכים בצותא קדא, האחד מברך וחברו עונה אחריו אמן, ואחרי כן היו מתחלפים, זה מברך ומשנהו עונה על ברכותיו. מנהג זה נשתכח בתקופות האחרונות, וידידנו החשוב ר' יעקב דב מרמורשטיין הי"ו זכה לאחז בעץ החיים של זכוי הרבים, בפעלתו לחזק עניית אמן, ובכוחו להחיות וליסד מחדש מנהג קדום זה, בבחינת (שבת קד א): "שכחום וחרזו ויסדום".

בגדל מעלת עניית אמן של תשפ"ר אמרו חכמינו בפרק חלק (סנהדרין ק"ב): "קטן מאימתי בא לעולם הבא...משעה שיאמר אמן, שנאמר (ישעיה כו ב): 'פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים', אל תקרי שומר אמונים, אלא שאומר אמן". וסבת הדבר מבארת באמרם ז"ל בהמשך הגמרא שם: "מאי 'אמן', אמר רבי חנינא 'א"ל מלך נאמן'". הינו שתכן ומהות עניית אמן, הוא עדות האמונה, להעיד על הבורא שהוא א"ל מלך נאמן, וזו המכון בפסוק ראשון דקריאת שמע, שהוא עדות האמונה ויחוד ה', והסמיכו לו תבות אלו: "א"ל מלך נאמן", ולפיכך גדלה מעלתה כל כך לזכות בה לעולם הבא.

ולעמית זה איתא בגמרא (סנהדרין סג ב), שבזמן חרבן הבית הלך אליהו הנביא בין כל הנפוחי רעב וההרוגים שהיו משלכים על הארץ, וראה ביניהם תינוק מלא חן שהיה עדין בחיים, ואמר לו אליהו: אמר עמי פסוק האמונה 'שמע ישראל ה' אלקינו